

نگاهی به دومین نمایشگاه دستاوردهای پژوهشی و فناوری کشور در هفته پژوهش

محمد رضایی طاری*

دومین نمایشگاه دستاوردهای پژوهشی و فناوری کشور با شرکت تعدادی از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، نهادها، دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی کشور از تاریخ بیست و هفتم آذرماه لغایت سوم دی ماه سال جاری در محل نمایشگاه بین‌المللی تهران برگزار شد. از چند ماه قبل از برگزاری این نمایشگاه، حوزه معاونت پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به‌عنوان متولی و مجری این امر، با تشکیل «ستاد برگزاری هفته پژوهش» شروع به کار نمود. در این فرایند با توجه به ماهیت و نوع فعالیت و ارتباط پژوهشکده امور اقتصادی با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پژوهشکده به‌عنوان نماینده وزارت امور اقتصادی و دارایی برگزیده شد تا همکاری

* محمد رضایی طاری؛ کارشناس پژوهشی - پژوهشکده امور اقتصادی.

لازم در راستای برگزاری هفته پژوهش و نمایشگاه مربوطه داشته باشد. بنابراین تصمیم گرفته شد تا کلیه فعالیت‌ها، اعم از طرح‌های تحقیقاتی و سایر دستاوردهای پژوهشی وزارت امور اقتصادی و دارایی؛ شامل کتاب‌ها و نشریات، جمع‌آوری شده و در نمایشگاه عرضه شود.

با همکاری حوزه معاونت محترم امور اقتصادی، اداره کل روابط عمومی و ارشاد وزارتخانه، بانک مرکزی، گمرک، مؤسسه مطالعات و تحقیقات پولی و بانکی کشور، دانشکده امور اقتصادی، بیمه مرکزی، بیمه ایران، و سازمان بورس اوراق بهادار حدود ۳۰۰ عنوان کتاب، نشریه و طرح‌های تحقیقاتی مربوطه، در نمایشگاه در معرض دید علاقمندان قرار گرفت. به طور متوسط روزانه بین ۴۰ تا ۵۰ مورد مراجعه‌کننده متخصص و علاقمند به پژوهش‌های اقتصادی از آن دیدار می‌کردند.

در مجموع آنچه در دوره برگزاری این نمایشگاه مشهود بود عبارت بود از:

۱- مسئولان رده‌های مختلف استقبال چندانی از نمایشگاه به عمل نیاوردند.

۲- اگرچه نمایشگاه تخصصی بود و بازدیدکنندگان علاقمند اصولاً از قشر

دانشگاهی و پژوهشگر بودند، ولی تعداد بازدیدکنندگان قابل توجه نبود.

۳- مشکل مشترک بسیاری از واحدهای پژوهشی بطور اعم، نداشتن امکان

تبلیغات مناسب برای توزیع و عرضه نشریات و کتاب‌های منتشره در جامعه بود.

۴- اگرچه این نمایشگاه به تأیید بسیاری از بازدیدکنندگان نسبت به نمایشگاه

سال گذشته وضعیت مناسب‌تری داشت، و تلاش مسئولان ستاد برگزاری هفته

پژوهش قابل توجه بود، ولی برگزاری مناسب‌تر چنین نمایشگاه‌هایی، حمایت

همه‌جانبه بیشتری می‌طلبد.

باتوجه به اینکه تحقیق و پژوهش نقش غیرقابل انکاری در فرایند توسعه کشور

دارد و میزان اعتبارات پژوهشی از تولید ناخالص ملی به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی شناخته می‌شود، می‌توان به بهانه نمایشگاه، به اختصار مطالبی را در مورد پژوهش و جایگاه اجتماعی آن عنوان کرد. چون در حال حاضر وضعیت کشور از این جهت نامطلوب و کمتر از حد انتظار است.

بر اساس برنامه سوم توسعه، پیش‌بینی شده است، میزان اعتبار تخصیص یافته برای فعالیت‌های پژوهشی تا پایان برنامه مزبور به ۰/۵ درصد تولید ناخالص ملی برسد. طبق آمارهای موجود میانگین سهم اعتبارات پژوهشی از تولید ناخالص ملی در سطح جهان، برابر ۰/۹۱ درصد است. کشور سوئد با مقدار ۳/۴ درصد بیشترین و کشور روندا با مقدار صفر درصد کمترین رتبه را در جهان دارا هستند. در ایران به دلیل برخورد دو یا چندگانه با بودجه پژوهشی در سازمانهای دولتی و غیردولتی تفکیک نکردن هزینه‌های آن رقم اعلام شده نمی‌تواند شاخص کاملاً دقیق و قابل اعتمادی باشد.^(۱)

در عین حال باتوجه به تعامل و ارتباط تنگاتنگ آموزش و پژوهش در کشور، تفکیک امور پژوهش و آموزش، در عمل مشکلات فراوانی را به وجود می‌آورد. بنابراین پیش‌برد و توسعه فرایند پژوهش از آموزش جدایی‌ناپذیر است و برای حرکت در راستای بهبود آن موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- ۱- مشخص کردن جایگاه پژوهش و ارائه تعریف عملیاتی از آن و نیز فرهنگ‌سازی مناسب برای آن در بستر جامعه.
- ۲- شفاف کردن بودجه پژوهشی کشور.
- ۳- برداشتن موانع بوروکراسی در فرایند پژوهش و اصلاح ساختار و تشکیلات

۱- آمارهای استفاده شده در این محبت؛ از کتاب شاخص‌های تحقیق و توسعه در کشورها، تهیه و تنظیم توسط علی‌رضا مهدیانی که با همکاری انتشارات مرکز تحقیقات علمی کشور استخراج شده است.

اداری واحدهای پژوهشی.

۴- اصلاح روش‌های مدیریت پژوهش در کشور.

۵- تجهیز کشور به فناوری نوین پژوهشی، ایجاد فضای پژوهشی مطلوب و نیز فراهم نمودن ابزار و امکانات لازم پژوهشی.

۶- مشخص ساختن متولی واحدهای پژوهشی در وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و شرکت‌ها و تشکیل ستاد پژوهشی در هر وزارتخانه و سازمان.

۷- ایجاد نظام‌های مناسب ارزشیابی، نظارت، کنترل و پی‌گیری فرایند پژوهش در کلیه مراحل از ابتدا تا اجرای کامل به منظور جلوگیری از پژوهش‌های تکراری و توجه به جنبه‌های کیفی پژوهش.

۸- گنجاندن نتایج پژوهش‌ها در نظام آموزشی کشور به منظور ایجاد و تحقق برنامه‌ریزی درسی پویا. در حال حاضر آنچه که در سطوح مختلف تحصیلی تدریس می‌شود، بیشتر به آموزش تاریخ علم شبیه است، تا آموزش پویا و علمی.

۹- ایجاد انگیزش و تشویق مناسب پژوهشگران.

۱۰- تشویق نخبگان جوان به منظور مشارکت بیشتر آنان در امر پژوهش و جلوگیری از فرار مغزها و مهاجرت نخبگان.

۱۱- اصلاح برنامه‌ریزی‌های درسی و پربارتر کردن جنبه‌های پژوهشی بخصوص در سطوح تحصیلات عالی و تربیت پژوهشگر در رشته‌های مختلف دانشگاهی.

۱۲- توجه به نیازهای جامعه در انجام و اجرای طرح‌های پژوهشی و تعیین اولویت‌های پژوهشی.

۱۳- الگو برداری مناسب از کشورهای مشابه و موفق در امر پژوهش و استفاده

از تجارب آنان به منظور صرفه جویی در زمان و جلوگیری از به هدر رفتن منابع مورد استفاده.

۱۴- جلب مشارکت بیشتر بخش خصوصی در فرایند پژوهش و نظام‌مند کردن آنها.

۱۵- ایجاد سیستم پیشنهادات به منظور استفاده بهینه از خلاقیت‌ها و ابتکارات در سطوح مختلف.